

dan niet te veel gezag? Wij vonnissen toch niet in het latijn?

2. Veronderstelt Prof. Deddens niet te veel, dat de latijnsche vertalingen „letterlijke" zouden zijn? Ze zijn dat al. allerminst!

3. De lijst met openbare, grove zonden uit de D.K.O. is al in 1581 overgenomen uit de Wezelsche artikelen, waar ze inderdaad alléén betrekking hadden op Predikanten! Maar waarom werd nu deze „tafel" in haar geheel overgeplaatst naar de tucht-oefening op alle ambtsdragers? Zegt dit niets voor de consequenties?

4. Ook de terminologie in het latijn is heusch niet zoo „strak" en „bondig" als het zoo in Prof. Deddens' artikel wel lijkt. Reeds Wezel gebruikt, althans op één plaats (IV, 7), het woord ministerium voor den dienst van Ouderlingen. Zoo zou er meer te noemen zijn.

5. Moet geen rekening gehouden worden met het historisch perspectief? Reeds de Prov. Synode van Zeeland van 1591 (Reitsma en van Veen, V, 27) spreekt in art. 61 uitdrukkelijk er van dat op Ouderlingen dezelfde lijst van grove zonden van toepassing is als op Predikanten!

6. En zakelijk gesproken: Is er gansch geen samenhang tusschen het predikambt en het ouderling-schap? Ze zijn wel onderscheiden, maar toch zeker niet geheel te scheiden?

7. Tenslotte — niet de minst belangrijke vraag — boven dit artikeltje zette ik: ENZ. ENZ. Dat was niet zonder groote oorzaak. Immers — is nu heusch niet art. 80 op Ouderlingen, die hun dienst trouweloos verlaten, van kracht? Ook al zou Prof. Deddens, wat ministerium betreft gelijk hebben, e r v o l g t t o c h i n d e n l a t i j n s c h e n t e k s t o p p e r f i d i a, d.w.z. trouwbreuk, of in het oud-nederlandsch: meinedicheit (wat ook nog in de moderne uitgaven van de D.K.O. gehandhaafd wordt, maar dat ons vooral niet moet verleiden om alléén maar te denken aan valsche getuigenis voor den rechter). Nu, is dat geen „meinedicheit", d.i. trouwbreuk voor God en Zijn heilige Gemeente, indien Ouderlingen (en Diakenen) zich zoo ver komen te misgaan in leer (over de kerkregering) en in leven (door hun post in feite in den steek te laten), dat door een plaatselijken kerkeraad trouweloze verlaten van den dienst resp. trouwbreuk van hun belofte (bij hun ambtsaanvaarding) moet worden geconstateerd?

Daarom acht ik het artikel van Prof. Deddens niet zonder groote bedenking juist voor de practijk.

LEPUSCULUS VALLENSIS.

Ik Ben blij, in de gelegenheid te zijn, nader op bovengenoemd onderwerp in te gaan, wat ik ook van plan was te doen afgezien van het hierboven geplaatste artikel van inzender, en ook gesdan zou hebben, had de tijd daartoe mij niet ten eenenmale ontbroken.

Gaarne had ik het door inzender gewraakte Reformatie-artikel opgevat gezien als een poging, de practijk te dienen. Vooral zóó, dat waar sprake zou zijn of komen van eventueele schorsing of afzetting van ouderlingen of diakenen, niet mede door anderen en daaronder ook door mijn stilzijven stappen zouden genomen worden, die wellicht later niet geheel verantwoord zouden blijken.

Waar liep het over? Over schorsing of afzetting van ouderlingen of diakenen wegens „trouweloze verlaten van den dienst". Nu is er tusschen inzender en mij geen verschil over de vraag, of het feit dat ouderlingen of diakenen om een reden, die voor den Heere niet te rechtvaardigen is, zich aan hun dienst of dienst-werk onttrekken, niet als een ernstige zonde beschouwd en behandeld moet worden. Immers ik schreef dit reeds. Maar 't ging over den grond van schorsing en afzetting. Komt die er zoo nauw niet op aan, is die van minder betekenis? Wie de hand legt aan het recht des Heeren in Zijn kerk, en de sleutelen des hemelrijks wil hanteeren, moet die niet met de uiterste bedachtzaamheid in de vreeze van 's Heeren Naam, en dus wetend, dat zijn doen volkomen verantwoord is, te werk gaan? Daartoe behoort ook, wat men misschien op 't eerste gezicht geneigd zou zijn, „formeel" te noemen. „De orde is perfect, men herkent daaraan de kerk" is een adagium, voorheen bij de fransche kerken steeds in gebruik. Ik meen, dat deze regel ten volle Schriftuurlijk is.

Dat heeft met jurissterij niets te maken. Is het n o o d i g, dat men bij gebreken noodzakelijkheid om een ambtsdrager te schorsen of af te zetten, een bepaling vermeldt, die als grove zonde in art. 80 K.O. uitdrukkelijk als zoodanig genoemd is? Welneen. De zonden, daar opgesomd, dienen alléén als exempel. Daarom luidt ook het slot van 't artikel: „kortom, al de zonden en grove feiten, die den bedrijver voor de wereld cerloos maken, en in een ander gemeen lidmaat der kerk der afsnijding waardig zouden gekeurd worden". Is men niet vast overtuigd, dat een bepaalde zonde in art. 80 met name genoemd wordt, waarom zich niet op Gods Woord beroepen? Maar wanneer men als grond vermeldt een der zonden, in art. 80 genoemd, dan moet de zaak ook kloppen. En dan moet het boven twijfel verheven zijn, dat de uitdrukking „trou-

welooze verlaten van den dienst" (ook) slaat op ouderlingen en diakenen. Als dat niet het geval blijkt, bezige men zoodanigen grond niet.

Bovendien, dat men met de uitdrukking in art. 80: „trouweloze verlaten zijns dienstes of indringing in eens anderen dienst" predikanten op 't oog had, blijkt uit de historie. Men leze in dit verband nóg eens de artikelen 3, 7, 10 en 15 van onze kerkorde.

In den aanvangstijd der Reformatie was de predikanten-nood zeer groot, niet alleen ten onzent, maar ook in andere landen. In 1561, naar ik meen, schrijft Calvijn aan Blaurer (ik citeer uit 't geheugen, daar ik ter plaatse waar ik dit artikel schrijf geen enkel studieboek tot mijn beschikking heb) dat hij, om zijn landgenooten (n.l. de Franschen) ter wille te zijn, meermalen iemand had moeten zenden, dien hij zelf volstrekt niet geschikt achtte, wyl hij hem had moeten nemen „ex faece", uit „het bezinksel". En ongeveer ter zelfder tijd schrijft Calvijn aan Bullinger, dat hij zich al genoopt had gezien, „het bezinksel" uit de handwerkers te nemen, voor zoover dat maar eenige kennis van de letteren en van de leer der godsvrucht had. — Maar de honger naar het Woord was zeer sterk, en gezien het feit, dat met de Reformatie „veel vermengd volk" was opgetrokken, was het misbruik dat men van den dienst des Woords maakte, ergelijk. Lalaards en avonturiers, die op gemakkelijke wijze aan den kost wilden komen en wel ter tale waren, boden zich als predikant aan en werden niet zelden als zoodanig aanvaard, om dan na verloop van tijd, als ze meenden het elders beter te kunnen hebben, eenvoudig desertie te plegen. Het is de tijd van de beruchte „loopers", die zich aan wettige roeping en wettig ontslag niet stoorden, en van de „ambulante levieten" zooals Voetius ze noemt, die van plaats tot

PSALM 5: 1-8

(Vertaling N. B. G.)

Neem toch mijn redenen ter oore
en let op mijn verzuchting, HEER,
Mijn God, die 'k als mijn Koning eer,
mijn hulpe roep ga niet verloren
Wil, HEER, mij hooren.

Want, HEER, ik richt tot U mijn bede,
Des morgens hoort Gij reeds mijn klacht,
ik leg die voor U neer en wacht.
Wie leeft in ongerechtigheden
zult Gij verdeden.

Want nooit behaagt U 't goddelooze,
geen dwaasheid, geen bedrog en bloed.
Gij, die de leugenaars verdoet,
bij U vertoeven nimmer boozen,
die 't onrecht kozen.

Dank zij uw goedertierenheden
buig ik mij naar Uw tempel neer,
in vreeze voor Uw Naam, o HEER,
en 't huis, waar Gij wordt aangebeden
zal 'k binnentreden.

A. v. B.

plaats trokken en tegen welke loopers en rondreisende priesters de kerkelijke vergaderingen en ten onzent, én in het buitenland, zulke scherpe maatregelen namen. Vaak drongen ze zich bij een of andere kerk in en verzamelden zich „een gehoor"; Emden 1571 bepaalt, dat ze het prediken moeten nalaten, op straffe van als scheurmakers gebrandmerkt te worden en dat wie hen volgen, dit dienen te laten; indien ze zulks weigeren, zullen ze met de kerkelijke tucht behandeld worden.

De acta der kerkelijke vergaderingen in de eerste decennien der Reformatie geven talrijke voorbeelden te zien van dergelijke „verlaten van den dienst of indringing in eens anderen dienst" door predikanten. Maar is dit nu ongeveer hetzelfde als wanneer een ouderling of diaken meent (terecht of ten onrechte) om des gewetens wil niet langer het ambt in een bepaalde gemeente te kunnen vervullen?

Gaarne nog één opmerking in dit verband. Inzender geeft weer als mijn meening, dat als ouderlingen hun dienst „trouweloos verlaten", art. 80 niet van toepassing zou zijn. Het bewuste Reformatie-artikel heb ik niet bij me, en ik kan me dus niet vergewissen van wat ik letterlijk schreef; op inzenders gezag neem ik echter aan, zulk een indruk gewekt te hebben. Dat spijt me, en ik wil dien gewekten indruk hier gaarne wegnemen. Ik had voor oogen „trouweloze verlaten van den dienst" als grond voor schorsing en afzetting, en heb dan onwillekeurig „algemeen" gemaakt, wat als „bizar" bedoeld was, het accent onjuist verleggende.

Voorts wane niemand, dat tusschen inzender en mij alléén sprake is van verschil van meening over de betekenis van een uitdrukking. Alsof hier gehouden werd een soort steekspel over een woord. De zaak ligt even anders. Gegeven dat, zooals inzender schrijft „Ouderlingen (en Diakenen) zich zoo ver komen te misgaan in leer (over de kerkregering) en in leven (door hun post in feite in den steek te laten), dat door een plaatselijken kerkeraad trouweloze verlaten van den dienst resp. trouwbreuk van hun belofte (bij

hun ambtsaanvaarding) moet worden geconstateerd" — dan komt de vraag op of bedoelde ambtsdragers nu ook op korten termijn moeten worden geschorsd en eventueel afgezet. Zóó lag en ligt tusschen ons de eigenlijke kwestie.

Een dergelijke vraag zou ik zeker niet zonder meer bevestigend willen beantwoorden. Eer ik mij een oordeel vormde, zou ik b.v. willen weten, of er voldoende onderwijzing en vele vermaningen (óók oefening van kerkelijke tucht) zijn voorafgegaan; welke reden de kerkeraad had om zulke blijkbaar ongeschikte broeders niet van het ambt te onthaffen; of ook de kerkeraad zelf niet te kort geschoten is bij het voordragen en benoemen van zulke broeders, d.i. of gehandhaafd zijn de eischen, naar de Pastorale Brieven aan de ambtsdragers te stellen (ik denk hier ook aan 1 Tim. 3:10); verder zou ik rekening willen houden met de kerkelijke situatie en vragen, of het onverstond niet door schoonschijnende, maar door en door onjuiste en verwarring stichtende propaganda vanuit eigen kerkelijke gelederen voortdurend wordt gevoed, en of het aangaat, midden in een nog onbeslist strijd aanstonds naar de uiterste strafmidde-len te grijpen. Zelf zijn we, dunkt mij, te rauwelings en onbekookt (en bovendien nog geheel ten onrechte) met het wapen van de kerkelijke tucht mishandeld, om niet den grooten ernst van ambtelijke schorsing en afzetting meer dan ooit te beseffen. Zachte heelmeeesters? Maar 't gaat hier niet om een of andere wond, maar om het „to be or not to be" — het staan binnen of buiten het koninkrijk der hemelen. Zeer bang hen ik voor quietisme. De Schrift veroordeelt het scherp en beslist. Maar even bang voor een voortijdig ingrijpen, het den Heere vooruitloopen. Hem „voor de voeten" te loopen. De Schrift verwerpt dit met niet minder ernst en kracht. En om niet óf naar den eenen, óf naar den anderen kant af te wijken hebben we, geloof ik, vóór alle dingen noodig het ootmoedig, vurig gebed om het licht en de leiding van den Heiligen Geest.

Zoo meen ik, wat de hoofdzakelijk betreft, de gestelde vragen goeddeels beantwoord te hebben. 't Komt me echter niet billijk voor, ze verder te laten liggen; daarom bij elke vraag nog een kort antwoord.

1. a. Een codex zou ik juist krijgen, als ik op den klank af een of andere bepaling der K.O. als dwingend „wetsartikel" ten grondslag zou leggen aan de kerkelijke tucht-oefening. Zie voorts onder alinea 4.

b. Inderdaad, dat geldt voor 1581. En het schijnt ook te gelden voor Dordrecht 1619. Gelijk bekend, was op de gewone zittingen vóór de latijnsche voertaal. Na het vertrek der buitenlandse afgevaardigden echter werd hollandsch gesproken. Maar het merkwaardige is nu, dat de acta van deze „zittingen" in het latijn gesteld zijn, en naar de lezing in het latijn zijn aanvaard en vastgesteld. Dr H. H. Kuyper in zijn „Post-acta" wijst op het feit, dat de copieën van de gerevideerde K.O., die de afgevaardigden mee naar huis namen, zich nauwkeurig aansluiten bij den hollandschen tekst van de K.O., en dat dus de besluiten van deze „zittingen", ook die over de K.O. in 't hollandsch authentiek zijn. Ik zal de mogelijkheid daarvan niet ontkennen, ook al blijven hier moeilijkheden. In elk geval, ook al verschilt de hollandsche tekst soms van den latijnschen, deze laatste is voor den zin van den hollandschen tekst steeds een belangrijke en niet te verwaarloozen commentaar gebleken.

c. Neen, we vonnissen niet in 't latijn. De Bremmer heeft in 't Geref. Kerkblad voor Overijssel en Gelderland deze gedachte nader uitgewerkt en gevraagd, of onze ouderlingen soms latijn moesten gaan leeren. Kom, kom, we moeten er nu geen grapje van maken. Natuurlijk krijgt men door een dergelijke opmerking aanstonds sommigen op zijn hand. Maar zulk een niet-ter-zake-doend artikel had ik van die zijde allerminst verwacht. Wat nu volgt ligt eenigszins anders. Ik weet het wel, maar ik zou het gezicht van Ds Bremmer wel eens willen zien als hij, aangesproken door een gemeentelid over een van de Staten-vertaling afwijkende tekstverklaring en zich verdedigend door de opmerking dat het Hebreeuwisch of Grieksch nu eenmaal geen andere verklaring toeliet, ten bescheid kreeg; dan moeten zeker alle leden der gemeente Hebreeuwisch of Grieksch gaan leeren. Inzender en Ds B. kunnen weten, dat bij de formulering van de artikelen der K.O. het latijn een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld. Dat is nu eenmaal niet anders. Daarmee is dan ook rekening te houden. Wie het niet doet zal zich hier en daar den weg versperren, den zin der K.O. te verstaan. Bij mijn weten is er dan ook nooit aanmerking op gemaakt, om wanneer het ging over detail-kwesties, den latijnschen tekst te raadplegen. — Wil men een verbeterde, zich bij de taal en uitdrukkingwijze van onzen tijd aansluitende kerk-orde? Ik ben er vóór. En hard óók. Maar men moet enkele dingen niet vergeten: primo, dat dit geen gemakkelijke taak zal blijken, maar een, die langdurige en grondige voorbereiding vereischt; secundo, dat de Geneefsche afgevaardigde Diodati ter Dordtsche Synode geen dwaasheid beging, toen hij opmerkte, dat een der vruchtbaarste methoden om een reformatie te doen mislukken was, alle dingen tegelijk aan de orde te stellen; tertio, dat ook bij een her-

ziening

gelost

zou uit

2. D

kunner

tekst

anders

die the

ecclési

overge

geven.

sluiten

versl

hun v

geleze

3. h

artikel

1581

ren",

Maar

van d

alle

zien.

4. N

(1568)

drecht

latinis

hij wa

hebb

wer k

vijf sy

c i u m

m i n

„jacht

schree

dering

5. C

1581.

nog e

door e

't kerl

wijs il

6. C

b.v. h

meer

verled

En

allerhe

Ma

was;

ten

o u d

achter

7. N

schil,

dienst-

mogel

den 8

alinea

gevoeg

nog d

men v

dat te

s c h

met h

De ge

woord

Kilia

zoo g

van h

ik me

woord

op die

rijk w

Kilia

als: q

dan h

facit

dat n

'k Ho

euel du

kwestie

een thes

van nie

Een

Enke

A. Bos

(dat w

t e n s

schreves

sets van

de Oost

reeds m

geschie

haast z

versta

een hee

cratie,

kring d

groep".

Op d

digheids

z. Het

diens b